INFLUENȚA ORIGINALULUI GRECESC ÎN *BIBLIA DE LA 1688*. TRADUCEREA PARTICIPIULUI ÎN *EVANGHELIA DUPĂ MATEI*[*]

DR. MARIAN CIUCĂ
(cercetător neafiliat)
marian_ciuca@yahoo.com

Abstract: The 1688 Version of the Bible represents a key moment in the development of the Romanian ecclesiastical language. To this day the Orthodox translation of the Bible currently in use, as well as the Romanian Orthodox service books mirror the structures of the Cantacuzino Bible. This paper attempts to track some of these structures back to the Greek original of the Bible. Matthew's Gospel makes for an excellent source of samples suitable, through both their variety and great frequency, for a study of this nature. The paper presents some provisional results of this analysis.
Keywords: *the Bible of Bucharest* (1688), *the New Testament of Bălgrad* (1648), translation, participle

1. Observații preliminare

Participiul este o formă verbală extrem de comună atât în elina epocii clasice, cât şi în limba Noului Testament grecesc (NTG). Flexibilitatea gramaticală şi lexicală a participiului îl fac apt de a fi prezent în variate construcţii şi tipuri de enunţ[1]. Participiul (P) apare adesea în relaţie cu un verb personal (V), completând sensul acestuia. Avem astfel de a face cu un nucleu participial (N); de regulă, acest nucleu conține un P: N1. Un exemplu standard este binecunoscutul *ἀποκριθεὶς εἶπεν*[2], dar trebuie să ne aşteptăm la o mult mai variată gamă de exemple, deoarece lista verbelor este mult mai mare şi, pe de altă parte, uneori nucleele conțin mai mult de un P: N2, N3, N4. Pe lângă această utilizare adverbală, participiul apare adnominal,

[*] Acest studiu reprezintă o variantă extinsă a comunicării pe care am susținut-o la simpozionul „Explorări în tradiția biblică românească şi europeană". Îi sunt recunoscător profesorului Eugen Munteanu pentru acceptarea propunerii mele de comunicare. Tot aici, nu aş putea trece cu vederea fructuoasele discuții pe care le-am avut în zilele simpozionului cu domnii Marius Cruceru şi Emanuel Conțac, cărora le datorez mulțumiri pentru subsidiile bibliografice pe care mi le-au pus la dispoziție cu amabilitate.

[1] Sau, cum s-a spus, „That the Greeks were *φιλομέτοχοι* is a common saying..." (Gildersleeve 1888: 139).

[2] Acest participiu intră în componența unei formule narative cu numeroase ocurențe în Evanghelii. După cum spune Gildersleeve 1888: 153, referindu-se la aparițiile participiului în Evanghelii: „Surely the formula *ἀποκριθεὶς εἶπε* for the synoptics and *ἀπεκρίθη καὶ εἶπε* for John is a compendium of the whole situation (a prezenței prt. în NTG)".

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

caz în care poate fi articulat sau nu. Pe de altă parte, în *Biblia de la București* (BB), de la 1688, şi în *Noul Testament de la Bălgrad* (NTB), de la 1648, participiul elin apare redat prin mai multe tipuri de echivalări: substantiv (S), gerunziu (G), participiu (Prt), propoziție subordonată (Vs) sau chiar principală (Vp). O analiză descriptivă a redării participiului în BB poate, de aceea, oferi detalii despre stilul celor două traduceri (*ntr*) şi, în consecință, identifica elemente ale limbajului biblic românesc modern în curs de formare în secolul al XVII-lea.

Cercetarea de față verifică aceste premise în textul celor două traduceri menționate. Ne-am oprit la *Evanghelia după Matei* (EM), deoarece conține un număr mare de situații sintactice şi lexicale interesând tematica în discuție. Cum ținta noastră este una pragmatică mai degrabă decât teoretică, am preferat o descriere simplă, centrată pe liste de exemple, care să susțină concluziile prezentate. Efortul nostru poate premerge un studiu detaliat al sintaxei *ntr* ca un potențial capitol al unei sintaxe a Noului Testament românesc şi, dincolo de aceasta, constituie o contribuție modestă la istoria limbii române literare.

Am dorit să surprindem în această analiză soluțiile la care au ajuns traducătorii români ai EM, anticipând un anumit grad de refacere a expresiei originale, datorat într-o bună măsură diferențelor dintre cele două limbi în cazul acestui detaliu, gerunziul si participiul perfect nefiind atât de frecvente în textele româneşti pe cât este participiul în greacă.

După cum se ştie, Noul Testament din BB reia, cu puține modificări, textul *Noului Testament de la Bălgrad* (NTB). Citarea în paralel a ambelor texte permite o mai bună înțelegere a opțiunilor de traducere ilustrate de BB[3].

Observațiile prezentate în continuare şi concluziile la care am putut ajunge necesită confruntarea cu restul Noului Testament românesc, aşa cum apare în BB şi în NTB. Varietatea soluțiilor din ambele traduceri româneşti şi, pe de altă parte, dificultatea de a găsi un criteriu clar de ordonare a unei game neaşteptat de largi de date lingvistice explică numărul mare de exemple pe care ne întemeiem concluziile[4]. Metoda pe care am aplicat-o reflectă atât varietatea, cât şi cantitatea atestărilor: în original multe participii nearticulate apar în situații narative stereotipe; sistematizarea lor pe câmpuri semantice a putut, de aceea, părea o soluție relativ inteligibilă, cu atât mai mult cu cât echivalările din *ntr* sunt diverse şi pot fi grupate în două clase: parte de propoziție şi propoziție. Participiul articulat, pe de alta parte, este sensibil mai sistematic tradus şi, în plus, coincidența celor două traduceri este foarte mare, aşa încât a doua axă de abordare în demersul nostru a constituit-o prezența, respectiv absența articolului.

[3] Varianta BB este întotdeauna dată prima, iar apoi cea din NTB, separate prin semnul „|". Atunci când diferențele sunt neesențiale pentru detaliul discutat, varianta NTB este dată între paranteze după cea din BB; *ntr* semnalează consensul celor două traduceri româneşti.

[4] În analiza noastră am întrebuințat cam jumătate din din participiile existente în EM, *cf. id.*, *ibid.*, p. 156, nota 1.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

2. Participiul nearticulat

2.1. Participiul tradus prin gerunziu

Exemplele ilustrează în majoritate situații narative stereotipe grupate în jurul câtorva câmpuri semantice.

a) mers/ședere

1. *ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω*, 2.9: pînă viind au stătut deasupra | pînă veni de stătu deasupra
2. *ἐλθὼν κατῴκησεν*, 2.23: venind sălăşlui | veni de se sălăşlui
3. *ἡ ... ἐλθοῦσα προσεκύνει ... λέγουσα*, 15.25: ea viind, să închina ... grăind | ea veni şi să închină grăind
4. *ἐλθόντες ... ἐπελάθοντο*, 16.5: viind ... uitară | cînd veniră ... uitară
5. *ἐλθόντες ... ἔδωκαν*, 27.33-34: venind ... deaderă | veniră ... deaderă
6. *ἐλθόντες ... ἀπήγγειλαν*, 28.11: mergînd ... deaderă ştire | mearseră ... deaderă de ştire
7. *ἐλθόντες ἔκλεψαν*, 28.13: viind ... au furat | au venit ... şi ... au furat
8. *ἰδὼν ... ἐρχομένους ... εἶπεν*, 3.7: văzînd ... viind ... zise | deaca văzură ... viind ... zise
9. *ἴδωσι ... ἐρχόμενον*, 16.28; 24.30: vor vedea ... viind *ntr*
10. *προσελθόντες ... εἶπον*, 13.27: viind ... zisără| veniră ..., zisără
11. *προσελθόντες ... εἶπον*, 15.12; apropiindu-se (-să NTB) ... zisără *ntr*
12. *προσελθόντες ... εἶπον*, 17.19; 26.73: apropiindu-se ... ziseră | să apropiiară ... şi zisără
13. *προσελθὼν ... εἶπεν*, 18.21; 21.30: apropiindu-se ..., zise | să apropiie ..., zise
14. *προσελθὼν ... εἶπεν*, 19.16: apropiindu-să, zise *ntr*
15. *προσελθὼν ... εἶπεν*, 21.28: mergînd ... zise *ntr*
16. *προσελθὼν ... εἶπεν*, 25.22, 24: venind ... zise | veni ... zise
17. *προσελθόντες ... ἤγειραν ... λέγοντες*, 8.25: apropiindu-se ... deşteptară ... zicînd | să apropiiară ... deşteptară ... zicînd
18. *καὶ προσελθόντες ... ἦραν*, 14.12: Şi apropiindu-se (-să) ... luară *ntr*
19. *προσελθόντες ... πειράζοντες ἐπηρώτησαν*, 16.1: apropiindu-să ... ispitind, rugară *ntr*
20. *προσελθὼν ... προσήνεγκεν ... λέγων*, 25.20: mergînd ... aduse ... zicînd |mearse ... aducînd ... zicînd
21. *πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων ... προσελθόντες*, 26.60: multe mărturii mincenoase viind ... viind | veniră mărturii multe minciunoase ... venind
22. *προσελθοῦσαι ... ἐκράτησαν*, 28.9: apropiindu-se apucară | veniră, cuprinsără

Exemplele care ilustrează câmpul semantic „a merge – a şedea" sunt foarte numeroase, peste o sută în originalul EM. Verbele reprezentate sunt în primul rând *ἔρχεσθαι* (a se apropia, a veni, a merge[5]) şi compuşii lui: *προσέρχεσθαι* (a se apropia, veni, merge), *ἐξέρχεσθαι* (a ieşi), *εἰσέρχεσθαι* (a întra), *ἀπέρχεσθαι* (a merge, ieşi), *προέρχεσθαι* (a merge) şi *πορεύεσθαι* (a merge, a se duce). Urmează cu câteva atestări compuşii lui *βαίνειν*: *ἀναβαίνειν*, *ἐμβαίνειν*, *ἐπιβαίνειν*, *καταβαίνειν*, *μεταβαίνειν* (a sui, a întra, a veni, a se pogorî), *ἀφεῖναι* (a lăsa), *περιπατεῖν* (a îmbla). A treia categorie conține verbe cu una sau două atestări: *στρέφειν*, *ἐπιστρέφειν* (a se întoarce), *ἀποδημεῖν* (a merge departe), *ἐπανάγειν* (a se întorna), *ἀναβιβάζειν* (a se

[5] Între paranteze sunt date traducerile ce apar în *ntr*.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

sui, a trage). Acestor verbe le-am alăturat un grup de câteva verbe de stare: *ἱστάναι*, *κάθεσθαι*, *καθεύδειν* (a sta, a şedea, dormi).

De la bun început se remarcă traducerea cu variante a aceluiaşi verb din NTG: lui *ἔρχεσθαι* şi compuşilor lui, de pildă, le corespund, în ordine descrescătoare, trei traduceri: a) *a se apropia* (11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 22); b) *a veni* (1-10, 16, 21); c) *a merge* (15, 20). Utilizarea acestui sens pare a fi o inovaţie în NTB, întrucât exemplele citate sunt în consens *ntr*.

Tratamentul N1 (participiu + verb personal): BB aplică invariabil schema GV (traducere literală, atât ca redare a P, cât şi ca topică), în timp ce NTB practică variate strategii de traducere, după cum urmează: a) GV/VG (9, 11, 14, 15, 17, 18, 21); b) V, V (două verbe principale în parataxă), în 5, 6, 10, 13, 16, 22; c) V+V (două verbe principale coordonate copulativ), în 3, 7, 12; d) VVs/VsV (două verbe personale, din care unul este subordonat), în 1, 2, 4, 8, 19, 20. În exemplul 21, participiul absolut urmat de un alt participiu a fost asimilat unui N1.

Este de remarcat sintagma *pînă viind* (1). În exemplele selectate mai există două astfel de cazuri: *deaca viind* (257) şi *deaca trecînd* (267). Modelul acestor formulări este NTB, cu schimbarea V în G[6].

23. *οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον*[7], 8.32: iară ei, deaca ieşiră, mearseră *ntr*
24. *ἐξελθὼν... εἶδε*, 14.14, 26.71: ieşind ... văzu *ntr*
25. *ἐξελθοῦσα ... ἐκραύγασεν ... λέγουσα*, 15.22: ieşi ... strigă ... grăind *ntr*
26. *ἐξελθὼν ... εἶδεν ... ἑστῶτας*, 20.3: ieşind ... văzu ... stînd *ntr*
27. *ἐξελθὼν ... εὗρεν ... ἑστῶτας*, 20.6: ieşind ... află ... stînd *ntr*
28. *ἐξελθὼν ... ἐποίησεν*, 20.5: ieşind ... făcu | ieşi ... feace
29. *ἐξελθοῦσαι ... ἔδραμον*, 28.8: ieşind ... alergară | ieşiră curînd

Toate ocurenţele acestui participiu sunt traduse invariabil, prin „a ieşi".

De la bun început este relevat consensul *ntr*. Pentru NTB explicaţia poate fi caracterul formular al utilizării acestui participiu în NTG: în afară de faptul că apar în contexte narative stereotipe, formele acestui participiu sunt exclusiv de aorist; verbul principal este şi el la acelaşi timp, ceea ce pare să susţină concluzia noastră. În al doilea rând, traducerea literală din NTB a fost preluată ca atare de BB, fapt ce favorizează schema GV[8].

30. *εἰσελθὼν ἐκράτησε*, 9.25: întrînd o au apucat | întră şi o prinse
31. *εἰσελθὼν ... εἶδον*, 22.11: întrînd ... văzu | intră ... văzu
32. *εἰσελθὼν ... ἐκάθητο*, 26.58: întrînd ... şădea *ntr*
33. *ἀπελθὼν ... ὤρυξεν*, 25.18: mergînd ... săpă | mearse ... săpă
34. *ῥίψας ... ἀπελθὼν ... ἀπήγξατο*, 27.5: aruncînd ... mergînd să spînzură | aruncînd ... mearse ... şi să spînzură
35. *προελθὼν ... προσευχόμενος καὶ λέγων*, 26.39: mergînd ... rugîndu-Se (-Să NTB) şi zicînd

[6] Pentru tratamentul N2, concluziile au fost formulate la sfârşitul studiului.
[7] Articolul are aici valoare de pronume subiect.
[8] Vezi *supra*, nota 6.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

36. *πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς*, 2.8: ducîndu-vă, cercetaţi cu deadins | duceţi-vă, iscodiţi cu de-adins
37. *πορευθέντες δὲ μάθετε*, 9.13: ce mergînd învăţaţi | mergeţi de învăţaţi
38. *πορευθεὶς ... βάλε ἄγκιστρον*, 17.27: ducîndu-te ... aruncă undiţa | pasă ... aruncă undiţa
39. *πορευθέντες ... ἤγαγον*, 21.6-7: mergînd ... adusără | mearseră ... şi adusără
40. *πορευθέντες ... συμβούλιον ἔλαβον*, 22.15: mergînd ... făcură sfat | mearsără ... făcînd sfat
41. *πορευθεὶς ... ἠργάσατο*, 25.16: mergînd ... au lucrat | merse ... lucră
42. *οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο ... σφραγίσαντες*, 27.66: iară ei mearseră şi întăriră pecitluind |iară ei mearseră şi pecetluiră sămnînd
43. *πορευθεῖσαι ταχὺ εἴπατε*, 28.7: curînd mergînd ziceţ | curînd meargeţi, ziceţi
44. *πορευθέντες ... μαθητεύσατε βαπτίζοντες*, 28.19: mergînd învăţaţi ... botezînd | meargeţi de învăţaţi ... botezînd
45. *ἀναβαίνων ... παρέλαβεν*, 20.17: suind ... luo *ntr*
46. *ἐμβὰς ... διεπέρασε καὶ ἦλθεν*, 9.1: întrînd ... au trecut şi au venit | întră ... trecu şi vine
47. *ἔρχεται ... ἐπιβεβηκὼς*, 21.5: vine ... şăzînd *ntr*
48. *καταβὰς ... περιεπάτησεν*, 14.29: pogorîndu-se ... au umblat | să pogorî ... de îmbla
49. *καταβὰς ... καὶ προσελθὼν ... ἀπεκύλισε*, 28.2: pogorînd ..., viind, prăvăli | pogorînd ... şi venind ... prăvăli *ntr*
50. *μεταβὰς ... ἦλθεν ... καὶ ἀναβὰς ... ἐκάθετο*, 15.29: mutîndu-se ... veni ... şi suindu-se ... şedea | mearse ... veni ... şi să sui ... de şedea
51. *ἀφεὶς ... ἦλθεν*, 13.36: lăsînd ... veni | lăsă şi veni
52. *ἀφεὶς ... πάλιν παρελθὼν ... προσηύξατο ... εἰπὼν*, 26.44: lăsînd ... iară mearse de Să rugă ... zicînd *ntr*
53. *ἀφέντες ... ἀπῆλθον*, 22.22: lăsînd ... să duseră (-ără NTB) *ntr*
54. *ἀφέντες τὸ πλοῖον*, 4.22: lăsînd cinul | lăsară corabia
55. *περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν,* 14.25: îmblînd pre mare *ntr*
56. *βλέποντας ... λαλοῦντας ... περιπατοῦντας ... βλέποντας*, 15.31: văzînd ... grăind ... îmblînd ... văzînd *ntr*
57. *στραφέντες ῥήξωσιν*, 7.6: întorcîndu-se rumpe-vor | întorcîndu-să să nu rumpă
58. *ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν ... εἶπε*, 9.22: întorcîndu-Se şi văzîndu-o ... zise | Să întoarse şi o văzu, zise
59. *ἀποδημῶν ἐκάλεσεν*, 25.14: mergînd departe chemă (cheamă NTB) *ntr*
60. *ἐπανάγων ... ἐπείνασεν*, 21.18: înturnîndu-Se (turnînd NTB) ... flămînzi
61. *ἀναβιβάσαντες ... καὶ καθίσαντες συνέλεξαν*, 13.48: suindu-l ... şi şăzînd aleaseră | trasără-l ... şi şăzură de aleasără
62. (*τὸ βδέλυγμα*) *ἑστὸς*, 24.15: (scîrba | cea grozăvie NTB) ... stînd *ntr*
63. *εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας*, 26.40: află pre ei dormind *ntr*
64. *ὄψεσθε ... καθήμενον ... καὶ ἐρχόμενον*, 26.64: veţi vedea ... şăzînd ... şi viind *ntr*
65. *καθήμενοι ἐτήρουν*, 27.36: şăzînd păziia *ntr*
66. *ἦν καθήμεναι*, 27.61: era ... şăzînd *ntr*

În NTG, participiul este de regulă aorist, urmat la mare distanţă de prezent – exclusiv la verbul *ἔρχεσθαι* (8, 9) –, şi apoi de o formă izolată de perfect (47). Cum gerunziul românesc nu permite redarea lor, distincţiile de timp, număr sau gen se pierd: *e.g.* 25, 29, în care tuturor formelor participiale din NTG le corespunde aceeaşi traducere, *ieşind*. Pe de altă parte, în *ntr* se recurge la sinonime acolo unde NTG atestă aceeaşi formă, de exemplu 6 şi 7, în care *ἐλθόντες* este tradus, pe rînd, *mergînd* şi apoi *viind*.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

Este evidentă preferința BB pentru G, acolo unde NTB traduce cu V. Deosebiri pot fi constatate atât între BB şi NTB, cât şi în interiorul aceleiaşi traduceri. De pildă, în exemplele 15 şi 16 opoziția este dublă: la nivel lexical, *a merge* vs. *a veni*, iar la nivel morfologic, G vs. V. Şi în cazul altor verbe de mişcare decât *ἔρχεσθαι* şi compuşii lui traducerile din BB şi NTB ilustrează, în general, aceeaşi formulă: BB utilizează GV, iar NTB conține soluții variate: a) GV/VG: 32, 40, 44, 47, 53, 57, 59 etc.; b) V, V: 31, 33, 36, 38, 41, 43, 46, 50; c) V+V: 30, 39, 51; d) VVs/VsV: 37, 50.

Exemplul 50 atestă două N1 coordonate copulativ, ceea ce explică prezența lui atât sub (b), cât şi sub (d) în observația precedentă; structura NTB, reluată literal de BB, este PV+PV, dar NTB inovează: V,V+VVs. Pentru mai multe detalii despre tratamentul NTB vezi *infra*, sub *Concluzii*.

Exemplele în consens sunt rare. Chiar când există consens structural, BB operează schimbări lexicale: *e.g.* 42, despre care vezi detalii sub *Concluzii*, sau 54.

Aceste caracteristici dau o notă aparte traducerii BB şi evidențiază clar că principiul adoptat de traducători este cel literal. Astfel, din totalul exemplelor de acest tip existente în EM, mai mult de jumătate sunt refaceri cu gerunziul în BB ale unor propoziții subordonate în NTB.

b) enunț

67. *ἐφάνη ... λέγων*, 1.20: să arătă ... grăind *ntr*
68. *παρεγένοντο ... λέγοντες*, 2.2: au venit ... zicînd | veniră ... zicînd
69. *προσῆλθον ... λέγοντες*, 13.36; 14.15; 24.3: să apropiară ... grăind *ntr*
70. *προσῆλθον ... λέγοντες*, 24.3: apropiară-să ... zicînd *ntr*
71. *ἰδόντες ... περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες*, 14.26: văzînd ... îmblînd ... să spăreară zicînd *ntr*
72. *ἡ ... ἐλθοῦσα προσεκύνει ... λέγουσα*, 15.25: ea viind, să închina ... grăind | ea veni şi să închină grăind
73. *προσλαβόμενος ... ἔρξατο ... λέγων*, 16.22: apucîndu-L ... începu ... zicînd | (şi-)L apucă ... începu ... zicînd
74. *ἐντείλατο ... λέγων*, 17.9: porunci ... zicînd *ntr*
75. *φωνὴ ... λέγουσα*, 17.5: glas ... grăind *ntr*
76. *πεσὼν ... προσεκύνει ... λέγων*, 18.26: căzînd ... să închina ... zicînd | plecîndu-să ... ruga ... zicînd
77. *πεσὼν ... παρεκάλει ... λέγων*, 18.29: căzînd ... ruga ... grăind | căzu ... ruga ... grăind
78. *κρατήσας ... ἔπνιγεν λέγων*, 18.28: prinzînd ... îl sugruma zicînd | (şi-)l prinse de-l sugruma grăind
79. *ἀφεὶς ... πάλιν παρελθὼν ... προσηύξατο ... εἰπὼν*, 26.44: lăsînd ... iară mearse de Să rugă ... zicînd *ntr*
80. *ἔκραξαν λέγοντες*, 20.31: striga zicînd[9] *ntr*
81. *οἱ ... ἔκραζον λέγοντες*, 27.23: ei ... striga zicînd *ntr*
82. *ἀποκριθεὶς ... εἶπε(ν)*, 3.15; 4.4, 13.37, 14.28, 16.2; 21.29, 30; 25.12; 26.23: răspunzînd ... zise | răspunse ... zise

[9] Acestei serii îi poate fi adăugat exemplul de la 21.15: *τοὺς παῖδας τοὺς κράζοντας ... καὶ λέγοντας*, copiii (porobocii NTB) strigînd ... şi zicînd *ntr*, probabil singurul exemplu de participiu articulat tradus prin gerunziu.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

83. *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς*, 12.39: iară el răspunse, zise lor *ntr*
84. *ὁ ... ἀποκριθεὶς ... εἶπεν*, 15.3: El răspunzînd zise *ntr*
85. *ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ... εἶπεν ... λέγων*, 22.1: răspunzînd Iisus ... zise ... zicînd *ntr*
86. *ὁ ... ἀποκριθεὶς εἶπεν*, 24.2: Iisus zise *ntr*
87. *προσκαλεσάμενος*, 15.10: chemînd | chemă
88. *προσκαλεσάμενος*, 15.32: chemînd *ntr*
89. *προσκαλεσάμενος ... ἔστησεν αὐτό*, 18.2: chemînd ..., îl puse | chemă şi-l puse
90. *προσκαλεσάμενος ... λέγει*, 18.32: chemînd ... zise | chemă ... zise
91. *βλέποντας ... λαλοῦντας ... περιπατοῦντας ... βλέποντας*, 15.31: văzînd ... grăind ... îmblînd ... văzînd *ntr*
92. *ὥφθη ... συλλαλοῦντες*, 17.3: să arătă ... grăind *ntr*
93. *ἐλάλησεν ... λέγων*, 23.1-2: grăi ... zicînd *ntr*

Este o noţiune comparabilă cantitativ cu cea precedentă, având peste o sută de atestări în EM. Verbele reprezentate sunt: *λέγειν* (a zice, a grăi), *ἀποκρίνεσθαι* (a răspunde), *προσκαλεῖσθαι* (a chema) şi (*συλ*)*λαλεῖν* (a grăi). Cele mai multe exemple conţin participiul prezent al lui *λέγειν* sau *λαλεῖν*. Mai puţin numeroase sunt exemplele cu participiul aorist al lui *ἀποκρίνεσθαι* sau *παρακαλεῖσθαι*. Uneori, participiul determină un verb din acelaşi câmp semantic (77, 79, 80-86, 90).

Exemplele din această secţiune oferă o imagine de ansamblu mult mai unitară decât cea precedentă, din cel puţin două motive. În primul rând, stereotipia formulară devine o realitate în acest câmp semantic, mult mai mult decât fusese în secţiunea precedentă: peste un sfert din totalul atestărilor în EM este reprezentat de aceeaşi formulă, *ἀποκριθεὶς εἶπε*, ceea ce pare a încuraja repetiţia *tale quale* din BB. Este de adăugat că exemplele de sub 87-90 vin să întărească această afirmaţie. În al doilea rând, G apare acum mult mai des în NTB, ceea ce explică numărul foarte mare de exemple în consens. Interesant este că acest lucru apare şi în grupa exemplelor de tipul *ἀποκριθεὶς... εἶπε*, sub 82-86, pentru care NTB oferă ambele soluţii de traducere: atât cea obişnuită, cu V,V (*răspunse ..., zise*, sub 82, 83), cât şi cea cu formula standard GV (*răspunzînd... zise*). Singura excepţie o constituie exemplul 86, probabil o haplografie în NTB, de tipul *Iisus <răspunse,> zise*, preluată mecanic în BB. Grupa verbului *προσκαλεῖσθαι*, sub 87-90, conţine patru exemple, ilustrând atât consensul, cât şi, mai ales, tratamentul divergent obişnuit: G în BB şi V în NTB.

Distribuţia celor două traduceri: *a grăi* şi *a zice* nu pare dictată de vreun criteriu anume. De cele mai multe ori BB urmează soluţia NTB (67, 68 etc.), dar alteori schimbă (78).

c) diferite acţiuni

94. *κελεύσας ... λαβὼν ... ἀναβλέψας ... εὐλόγησεν ... κλάσας ἔδωκεν*, 14.19: poruncind ... luînd ... căutînd la ceriu ... binecuvîntă ... frîngînd deade | porunci ... luo ... căută în ceriu ... deade har ...frîmse ... deade
95. *ἰδόντες ... περιπατοῦντα ... λέγοντες*, 14.26: văzînd ... îmblînd ... zicînd *ntr*
96. *βλέπων ... ἀρξαμένος ... λέγων*, 14.30: văzînd ... începînd ... zicînd *ntr*
97. *ἰδόντες ... διεσάφησαν*, 18.31: văzînd ... spusără *ntr*
98. *ἰδόντες ... ἐθαύμασαν λέγοντες*, 21.20: văzînd ... să mirară grăind *ntr*
99. *ἰδὼν*, 3.7: văzînd | deaca văzură

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

100. *ἰδόντες ... ἡγανάκτησαν*, 26.8: văzînd ... să mîniară (mirară NTB) *ntr*
101. *ἰδὼν ... λαβὼν ... ἀπενίψατο ... λέγων*, 27.24: văzînd ... luînd ... spălă-ş (-şi NTB) ... zîcînd (zi- NTB) *ntr*
102. *θεωροῦσαι*, 27.55: privind *ntr*
103. *ἀκούσας*, 2.3: auzind *ntr*
104. *οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν*, 2.9: iară ei, ascultînd pre împăratul mearseră | iară ei ascultară pre craiu şi mearseră
105. *ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι*, 14.13: auzind gloatele | auziră dihaniia
106. *ἀκούσαντες*, 15.12: auzind | deaca auziră
107. *ἀκούσαντες*, 17.6; 22.34; 27.47: auzind *ntr*
108. *ἀκούσας ... ἀπῆλθεν λυπούμενος*, 19.22: auzind ... să duse întristat *ntr*
109. *καθήμενοι ... ἀκούσαντες ... ἔκραξαν λέγοντες*, 20.30: şăzînd ..., auzind ... strigară zicînd | şăzînd ... auziră ... şi strigară zicînd
110. *ἀκούσαντες ἐθαύμασαν*, 22.22: auzind să mirară *ntr*
111. *ἀκούσαντες ... ἐξεπλήσσοντο*, 22.33: auzind ... să mirară | cînd auziră ... să mirară
112. *μεθερμηνευόμενον*, 1.23: tălmăcindu-se | să spune
113. *διδάσκων ... καὶ κηρύσσων ... καὶ θεραπεύων*, 4.23: învăţînd ... şi propoveduind (povestuind NTB) ... şi vindecînd *ntr*
114. *ψευδόμενοι*, 5.11: minţind *ntr*
115. *προσελθόντες ... πειράζοντες ἐπηρώτησαν*, 16.1: apropiindu-să ... ispitind, rugară *ntr*
116. *προσῆλθον ... πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες*, 19.3: să apropiiară ... ispitindu-L pre El şi zicînd Lui (Lui *om.* NTB) *ntr*
117. *ἐμπαίζοντες*, 27.41: bătîndu-şi joc | batgiocurind
118. *γνοὺς ... εἶπεν*, 16.8: conoscînd ... zise | ştiu ... şi zise
119. *γνοὺς ... εἶπεν*, 22.18; 26.10: conoscînd ... zise | înţelegînd ... zise
120. *γνοὺς ... εἶπεν*, 26.10: ştiind ... zise *ntr*
121. *μὴ εἰδότες*, 22.29: neştiind | pentru că nu ştiţi
122. *κλαίουσα*, 2.18: plîngînd | plîngea
123. *συνεχομένους*, 4.24: cuprinşi fiind | cuprinşi
124. *πόλις ... κειμένη*, 5.14: cetatea zăcînd | cetatea pusă
125. *μεριμνῶν*, 6.27: grijind | cu cîştiga
126. *εἶδε ... βεβλημένην καὶ πυριέσσουσαν*, 8.14: văzu ... zăcînd şi înfierbîntată | văzu ... zăcînd ... de friguri
127. *βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων*, 14.24: învăluindu-se (-să NTB) de valuri | de unde
128. *στυγνάζων*, 16.3: posomorîndu-să | nuoros
129. *σπλαγχνισθεὶς*, 18.27: milostivindu-se | feace-i-să milă
130. *σπλαγχνισθεὶς ... ἥψατο*, 20.34: milostivindu-Se ... atinse | facîndu-I-Să milă ... atinse
131. *ὀργισθεὶς ... παρέδωκεν*, 18.34: mîniindu-se ... deade | să mînie ... şi(-l) deade
132. *ὁ ... μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν*, 21.29: căindu-se, mearse | să gîndi şi mearse
133. *μεταμεληθεὶς*, 27.3: căindu-se | căi-se
134. *ἀμελήσαντες*, 22.5: lenevind | nu vrură
135. *φοβηθεὶς ... ἔκρυψα*, 25.25: temîndu-mă, ... ascunşu *ntr*
136. *λυπούμενοι*, 26.22: întristîndu-să | să întristară
137. *δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων ... ἐβουλήθη*, 1.19: fiind direpţ şi nevrînd ... vru | fiind derept şi nu vru ... vru
138. *θέλων ... ἀποκτεῖναι*, 14.5: vrînd să ucigă *ntr*
139. *ἔχοντες*, 15.30: avînd *ntr*
140. *μὴ ἔχων*, 22.12, 25: neavînd *ntr*
141. *Ματθαῖον λεγόμενον*, 9.9: Mattheiu chemîndu-l | de-l chema Matteiu

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

142. *πεσόντες προσεκύνησαν*, 2.11: căzînd să închinară | şi căzură de să închinară
143. *πεσὼν ... προσεκύνει ... λέγων*, 18.26: căzînd... să închina ... zicînd | plecîndu-să ... ruga ... zicînd
144. *πεσὼν ... παρεκάλει ... λέγων*, 18.29: căzînd... ruga ... grăind | căzu ... ruga ... grăind
145. *ἔλαβεν ... καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν*, 15.36: luînd ... dînd laudă, frînse (-îm- NTB) *ntr*
146. *λαβὼν ... καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν*, 26.26: luînd ... şi blagoslovind frînse | luo ... şi blagoslovind frîmse
147. *λαβὼν ... καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν ... λέγων*, 26.27: luînd ... şi blagoslovind, deade zicînd | luînd ... şi deade har, deade ... zicînd
148. *χρηματισθέντες*, 2.12: luînd răspuns | luară răspuns
149. *χρηματισθεὶς ... κατ' ὄναρ*, 2.22: luînd ştire în vis | luo ştire în somn
150. *βαπτισθεὶς*, 3.16: botezîndu-se | deaca să boteză
151. *πορευθέντες ... μαθητεύσατε βαπτίζοντες*, 28.19: mergînd ... învăţaţi ... botezînd | meargeţi de învăţaţi... botezînd
152. *νηστεύσας ... ὕστερον ἐπείνασε*, 4.2: postind ... apoi flămînzi | deaca posti ... apoi flămînzi
153. *νηστεύοντες*, 6.16: postind[10] (-du-să NTB) *ntr*
154. *ἐκτείνας ... λέγων*, 8.3: tinzînd ... zicînd *ntr*
155. *ἐκτείνας*, 14.31: tinzînd | tinse
156. *γήμας*, 22.25: însurîndu-se | să însură
157. *προσῆλθεν ... προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσα*, 20.20: să apropie ... închinîndu-se (-să NTB) şi cerşind (ceind NTB) *ntr*
158. *προελθὼν ... προσευχόμενος καὶ λέγων*, 26.39: mergînd ... rugîndu-Se (-Să NTB) şi zicînd *ntr*
159. *ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς*, 19.15: puindu-Şi pre (spre NTB) ei mînile
160. *ὑμνήσαντες ἐξῆλθον*, 26.30: lăudînd ieşiră | cîntînd laudă ... ieşiră
161. *ἐξομολογούμενοι*, 3.6: ispoveduindu-şi *ntr*
162. *πλέξαντες ... γονυπετήσαντες ... λέγοντες*, 27.29: împletind ... îngenunchind ... zicînd | împletită ... îngenunchind ... zicînd
163. *δεινῶς βασανιζόμενος*, 8.6: rău muncindu-se | iute să chinuiaşte
164. *λαβὼν ... ἔσπειρεν*, 13.31: luîndu-l ... l-au sămănat | (carele-)l ia ... (şi-)l samănă
165. *λαβοῦσα ... ἐνέκρυψεν*, 13.33: luîndu-l ... îl ascunse | carele ia ... de-l acopere
166. *κελεύσας ... λαβὼν ... κλάσας ἔδωκεν*, 14.19: poruncind ... luînd ... frîngînd deade | porunci ... luo ... frîmse ... deade
167. *λαβόντες*, 21.35, 39: prinzînd | prinsără
168. *συμβούλιον ... λαβόντες*, 27.7: sfat făcînd (ţinînd NTB) *ntr*
169. *συμβούλιον ... λαβόντες*, 28.12: sfat făcînd *ntr*
170. *ἰδὼν ... λαβὼν ... ἀπενίψατο ... λέγων*, 27.24: văzînd ... luînd ... spălă-ş (-şi NTB) ... zîcînd (zi- NTB) *ntr*
171. *δραμὼν ... καὶ λαβὼν ... πλήσας τε ... καὶ περιθεὶς ... ἐπόθιζεν*, 27.48: alergă ... şi luînd ... împlîndu-l ... şi puindu-l ... Îl adăpa | alergă ... şi luînd ... (şi-)l împlu ... (şi-)l puse ... (şi-)I deade să bea
172. *οἱ ... λαβόντες ... ἐποίησαν*, 28.15: ei ... luînd ... făcură *ntr*
173. *παραλαβὼν*, 26.37: luînd *ntr*
174. *παραλαβόντες*, 27.27: luînd | dusără-L
175. *προσλαβόμενος ... ἔρξατο ... λέγων*, 16.22: apucîndu-L ... începu ... zicînd | (şi-)L apucă ... începu ... zicînd
176. *εἶ ... θερίζων ... καὶ συνάγων*, 25.24: eşti ... secerînd ... şi adunînd | eşti ... seaceri ... şi aduni
177. *συναχθέντες*, 28.12: adunîndu-se | să adunară
178. *μήποτε συλλέγοντες ... ἐκριζώσητε*, 13.29: să nu cumva, zmulgînd ... să zmulgeţi

[10] Dar vezi exemplul 292, unde acelaşi P este tradus prin propoziţie.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

179. *ἐγερθεὶς*, 1.24: sculîndu-se (-să NTB) *ntr*
180. *ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον*, 2.13: sculîndu-te ia coconul | scoală şi ia coconul
181. *ἐγερθεὶς*, *2.14*, 21: sculîndu-se | să sculă
182. *ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην*, 9.6: sculîndu-te, ridică-ţi patul | scoală-te de-ţi ia patul tău
183. *πέμψας*, 2.8: trimiţînd | trimease
184. *πέμψας*, 22.7: trimiţînd | mînă
185. *ἀποστείλας ἀνεῖλε*, 2.16: trimiţînd, au ucis | trimise de pierdu
186. *βαλοῦσα*, 26.12: puind | vărsînd
187. *διεμερίσαντο ... βάλλοντες κλῆρον*, 27.35: împărţiră ... aruncînd sorţi *ntr*
188. *εἰς κλίβανον βαλόμενον*, 6.30: în cuptoriu aruncîndu-se | să în coptoriu aruncă
189. *κρατήσας ... ἔδησεν*, 14.3: prinzînd ... au legat | prinsease ... de legase
190. *κρατήσας ... ἔπνιγεν λέγων*, 18.28: prinzînd ... îl sugruma zicînd | (şi-)l prinse de-l sugruma grăind
191. *καταλιπὼν ... ἐλθὼν κατῴκησεν*, 4.13: lăsînd ... veni şi lăcui | lăsă ... veni şi lăcui
192. *καταλιπὼν ... ἀπῆλθε*, 16.4: lăsînd ... Să duse *ntr*
193. *καταλιπὼν ... ἐξῆλθεν*, 21.17: lăsînd ... ieşi | lăsă, mearse afară
194. *δήσαντες ... ἐκβάλετε*, 22.13: legîndu-i ... luaţi-l şi-l aruncaţ (-ţi NTB) *ntr*
195. *δήσαντες*, 27.2: legînd | legat
196. *ἀπολύσας*, 15.39: slobozind | lăsă
197. *κλείσας τὴν θύραν σου*, 6.6: închizînd uşa ta *ntr*
198. *εὗρων ... ἔκρυψεν*, 13.44: aflîndu-o ... ascunse | o află şi o acopere
199. *βλέπων ... ἀρξαμένος ... λέγων*, 14.30: văzînd ... începînd ... zicînd *ntr*
200. *προσῆλθεν ... καὶ ἁψάμενος ... εἶπεν*, 17.7: apropiindu-Se ... Să atinse şi zise | apropie-Să şi Să atinse şi zise
201. *τρόγοντες καὶ πίνοντες*, 24.38: mîncînd şi bînd | mînca şi bea
202. *ἐκτείνας ... ἀπέσπασεν ... καὶ πατάξας ... ἀφεῖλεν*, 26.51: tinzînd ... scoase ... şi lovind ... tăie *ntr*
203. *λέγων ... παραδοὺς*, 27.4: zicînd ... vînzînd *ntr*
204. *ῥίψας ... ἀπελθὼν ... ἀπήγξατο*, 27.5: aruncînd ... mergînd să spînzură | aruncînd ... mearse ... şi să spînzură
205. *φραγελλώσας*, 27.26: izbindu-L *ntr*
206. *ἐκδύσαντες*, 27.28: dezbrăcînd | (şi-)L dezbrăcară
207. *τηροῦντες ... ἰδόντες ... λέγοντες*, 27.54: străjuind ... văzînd ... zicînd *ntr*
208. *προσκυλίσας*, 27.60: prăvălind | prăvăliră
209. *οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο ... σφραγίσαντες*, 27.66: iară ei mearseră şi întăriră pecitluind | iară ei mearseră şi pecetluiră sămnînd

Această secţiune este una greu de sistematizat, deoarece cuprinde multe câmpuri semantice atestate în grade diferite de frecvenţă. Încercarea noastră este, de aceea, de considerat în relaţie strictă cu scopul cercetării de faţă. Prima jumătate, aranjată după modelul verbelor *dicendi*, *sentiendi*, conţine grupele: văz (94-102), auz (103-111), activităţi intelectuale *lato sensu* (112-121), stări şi acte de voinţă (122-141) şi acţiuni cu conţinut religios (142-163). A doua jumătate conţine o singură grupă, cu varii participii aranjate după frecvenţa atestărilor (164-209). Existenţa nucleelor participiale N2, N3 şi N4 în diferite grupe ale acestei secţiuni măreşte dificultatea analizei. Detalii despre acestea pot fi găsite sub *Concluzii*.

Exemplele selectate ilustrează şi ele unele din caracteristicile limbii române biblice *in statu nascendi*. În primul rând, este evident că BB se diferenţiază de NTB prin

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

recursul aproape exclusiv la G şi, în consecinţă, prin caracterul literal al traducerii; exemplele 180-185 sunt relevante din această perspectivă, ca şi consensul în 179, datorat faptului că NTB recurge la G. Caracteristică este, desigur, şi ezitarea între G şi V în interiorul NTB: *e.g.* 130 faţă de 129 şi 138 faţă de 137.

Într-unul din cazuri, BB inovează într-un mod cu totul necaracteristic: sub 200, NTG are schema V+GV, pe care NTB o transformă în manieră uzuală în V+V+V, în timp ce BB produce GV+V.

Exemplele 94-121 atestă des acordul *ntr*. Aceeaşi observaţie poate fi făcută şi pentru 164-178: consensul *ntr* apare exclusiv acolo unde NTB recurge la G. Pare interesant că, în timp ce gr. *ἀναβλέπειν* este tradus prin *a căuta* (94), *βλέπειν* este redat prin *a vedea* (96), ca şi aoristul *ἰδών/-όντες* (99, 100 etc.), iar *θεωρεῖν* prin *a privi* (102).

Exemplele 103-111 conţin exemplificări ale formulei stereotipe cu participiul *ἀκούσαντες*, cu tratament mixt în *ntr:* când NTB recurge la GV, exemplele coincid (103, 107, 108, 110, 113, 114, 115 etc.).

Uneori, BB modifică în plan lexical, unificând variante din NTB, dar păstrând structura sintactică. Astfel, sub 118-119, lui *ştiu* şi *înţelegînd* din NTB le corespunde *conoscînd* în BB; pe de altă parte, BB preia traducerea din NTB în cazul exemplului 120.

Este interesant de văzut că NTB nu şovăie să încerce soluţii mai subtile (121, 126 ori 127).

Un verb tehnic precum *εὐλογεῖν* este redat prin *a blagoslovi*, în consens în exemplul 146. Cu toate acestea, verbul *εὐχαριστεῖν* este tradus diferenţiat sub 147: *blagoslovind* în BB, dar *deade har* în NTB, locuţiune asemănătoare cu *dînd laudă* de la 145, ce traduce acelaşi verb în NTG[11].

d) participiul absolut

210. *ὀψίας ... γενομένης*, 8.16: deaca să făcu (feace NTB) sară *ntr*
211. *ὀψίας ... γενομένης*, 14.15, 23: fiind sara *ntr* 23: -ră *ntr*
212. *ὀψίας ... γενομένης*, 26.20: fiind sară (-ra NTB) *ntr*
213. *ὀψίας ... γενομένης*, 16.2: făcîndu-să sară | cîndu-i sara
214. *ὀψίας ... γενομένης*, 20.8: făcîndu-se seară | fiind sara
215. *ὀψίας ... γενομένης*, 27.57: fiind în desară *ntr*
216. *πρωΐας γενομένης*, 27.1: fiind dimineaţa (demî- NTB) *ntr*
217. *γενεσίοις ... γενομένοις*, 14.6: naşteri făcîndu-se | sosind zuoa naşterii
218. *τοῦ ...'Ιησοῦ γεννηθέντος*, 2.1: Iisus născîndu-să | deaca născu Iisus
219. *ἀναχωρησάντων ... αὐτῶν*, 2.13: ducîndu-să ei | deaca să întoarsără ei
220. *ἐλθόντων*, 17.14: mergînd ei *ntr*
221. *ἐλθόντων ... αὐτῶν*, 17.24: venind ei *ntr*
222. *εἰσελθόντος αὐτου*, 21.10: întrînd El *ntr*
223. *αὐτῶν ... ἐξερχομένων*, 9.32: ieşind ei | ei deaca ieşiră
224. *πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων*, 26.60: multe mărturii mincenoase viind | veniră mărturii multe minciunoase
225. *ἐκπορευομένων αὐτῶν*, 20.29: ieşind ei *ntr*

[11] Vezi şi *infra,* sub 316.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

226. *πορευθεὶς ... ἠργάσατο*, 25.16: mergînd ... au lucrat | merse ... lucră
227. *πορευομένων ... αὐτῶν*, 28.11: mergînd eale *ntr*
228. *ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον*, 14.32: întrînd ei in corabie *ntr*
229. *καταβαινόντων αὐτῶν ... λέγων*, 17.9: pogorîndu-se (-să NTB) ei ... zicînd *ntr*
230. *καθίσαντος αὐτοῦ*, 5.1: şăzînd El | deacă şăzu
231. *καθημένου ... αὐτοῦ*, 24.3; 27.19: şăzînd El *ntr*
232. *ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου*, 9.10: fu El şăzînd în casă | (şi-)i fu de mearse
233. *συνεγμένων ... τῶν Φαρισαίων*, 22.41: fiind adunaţi fariseii *ntr*
234. *συνηγμένων ... αὐτῶν*, 27.17: adunîndu-se (-să NTB) ei *ntr*
235. *εἰπόντος δὲ*, 17.26: zise Petăr (Pătru NTB) Lui *ntr*
236. *ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος*, 17.5:26.47: încă grăind El *ntr*
237. *ἐσθιόντων αὐτῶν*, 26.21: mîncînd ei *ntr*
238. *ἐσθιόντων αὐτῶν*,26.26: cinînd ei *ntr*
239. *μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ*, 1.18: logodindu-se maica Lui | fiind logodită muma Lui
240. *αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος*, 1.20: cugetînd el *ntr*
241. *σοῦ ... ποιοῦντος*, 6.3: tu făcînd milostenie *ntr*
242. *ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου*, 9.33: scoţîndu-se dracul | fu scos dracul
243. *παντὸς ἀκούοντος ... καὶ μὴ συνιέντος*, 13.19: tot cel ce (cine NTB) aude ... şi nu înţeleage *ntr*
244. *γενομένης ... θλίψεως*, 13.21: făcîndu-să strînsoare | scornindu-să fugă
245. *μὴ ἔχοντος αὐτοῦ ἀποδοῦναι*, 18.25: neavînd el să-i dea | cînd n-are avea de unde plăti
246. *χρονίζοντος ... τοῦ νυμφίου*, 25.5: zăbovind ginerile | zăbăvind mirele

Construcţia participială absolută este un element important al naraţiunii, în care participiul joacă un rol esenţial. Întrucât ambele traduceri româneşti o echivalează adesea prin G, am tratat-o în mod corespunzător. Secţiunea este bine reprezentată în EM prin aproximativ şaptezeci de ocurenţe, din care am selectat treizeci şi şapte. BB redă aceste exemple prin G, cu singura excepţie a exemplului 210, în care urmează soluţia NTB. G este de departe majoritar şi în NTB, care oferă doar opt exemple de subordonată.

Mai mult de jumătate din exemple, douăzeci şi şapte, sunt *ntr*. Demn de subliniat este că această coincidenţă atestă cel mai adesea utilizarea G (*e.g.* 211-218 etc.). În celelalte exemple, diferenţele se manifestă atât la nivel lexical (*e.g.* 214, 244, 217, 246), cât şi sintactic (*e.g.* 213, 218, 219, 223, 224, 242 etc.).

Grupa 210-218 reprezintă un element stereotip al naraţiunii: indicarea unui reper cronologic. Exemplele 210-216 ilustrează diverse variante în ambele traduceri, ce implică, pe de o parte, variaţia *a fi/a se face*, iar pe de alta forma articulată vs. cea nearticulată a numelui: *sară/sara*. Exemplul 217 ilustrează dativul absolut din EM[12]. Se remarcă şi de această dată soluţia elegantă adoptată de NTB, în comparaţie cu expresia greoaie din BB. Exemplul de sub 239 atestă o formă de pasiv în NTB, refăcută în BB.

[12] Alte posibile exemple sub 8.5: *εἰσελθόντι τῷ Ἰησοῦ*, întrînd Iisus ..., *ntr* sau 8.23: *ἐμβάντι αὐτῷ ... ἐκολούθησαν αὐτῷ*, întrînd El ... mearsără după El *ntr* ori, în sfârşit, 9.27: *παραγόντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ*, trecînd de acolo Iisus *ntr*.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

2.2. Participiul tradus prin substantiv/participiu/adjectiv

247. *δαιμονιζομένους*, 8.16: îndrăciț (-ți) *ntr*
248. *δαιμονιζόμενον*, 9.33: îndrăcit *ntr*
249. *ἀπολελυμένην*, 19.9: lăsată de altul *ntr*
250. *θηλαζόντων*, 21.16: sugătorilor *ntr*
251. *εὐλογημένος*, 21.9: blagoslovit *ntr*
252. *εὐλογημένος*, 23.39: blagoslovit | lăudat
253. *ἀνακειμένων*, 22.10: de oaspeți *ntr*
254. *πεινῶντα ... ἢ διψῶντα*, 25.37, 44: flămînd ... sau sătos *ntr*
255. *ἀσθενοῦντα*, 25.39: bolnav | beteag

Secțiunea aceasta este una importantă pentru că ilustrează spiritul novator al traducerii din NTB. În toate exemplele, participiile din original au fost redate prin forme nominale: fie participii cu valoare substantivală (247, 248), fie substantive (253), fie nume de agent (250), fie, în sfârşit, adjective (254, 255).

Majoritatea exemplelor atestă acordul *ntr*, cu excepția lui 252 şi 255. Dacă sub 255 se ilustrează o schimbare la nivel lexical în BB, sub 252 se poate vedea schițată o altă diferență între BB şi NTB, pe linia preferinței etimologice[13].

Unele din soluțiile de traducere din această secțiune sunt de regăsit şi în secțiunea în care discutăm participiul articulat (**3.**). Astfel, pentru *bolnav*, vezi şi exemplele 295 şi 296, iar pentru *blagosloviți*, 316.

2.3. Participiul nearticulat, redat prin propoziție

256. *ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ*, 2.8: ca să viiu şi eu să mă închin Lui *ntr*
257. *ἐλθόντι αὐτῷ*, 8.28: deacă viind | dacă veni
258. *ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ*, 9.10: veniră de şăzură cu Iisus *ntr*
259. *καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς*, 9.23: şi deaca veni Iisus *ntr*
260. *ἐλθόντα ... προέφθασεν*, 17.25: cînd întră ... mai nainte-l (-nte NTB) apucă (întrebă NTB) *ntr*
261. *ἀπελθόντες συλλέξωμεν*, 13.28: să mergem să le plevim *ntr*
262. *ἀπελθὼν ... ἔβαλεν*, 18.30: (ce-)l duse de-l băgă[14] *ntr*
263. *ἀπελθὼν ἔκρυψα*, 25.25: merş şi ascunşu *ntr*
264. *προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι*, 21.23: cînd învăța, mearseră către El *ntr*
265. *ἄφεὶς ... παρελθὼν ... προσηύξατο ... εἰπὼν*, 26.44: lăsînd ... mearse de Să rugă ... zicînd *ntr*
266. *πορευθέντες ἀπαγγείλατε*, 11.4: meargeți de spuneți *ntr*
267. *διαπεράσαντες*, 14.34: deaca trecînd | deaca trecură
268. *λέγοντες*, 22.23: carii zicea *ntr*
269. *λεγόμενον Γεθσημανί*, 26.36: ce să zice Ghethsimani | care să chiamă Ghetsimani
270. *λεγόμενον*, 27.16: de-l chema *ntr*
271. *λεγόμενον*, 27.17: ce să zice *ntr*
272. *λεγόμενον ... λεγόμενος*, 27.33: ce să cheamă ... ce să zice *ntr*
273. *εἰρηκότος*, 26.75: cela ce-i zisease *ntr*
274. *φωνὴ βοῶντος*, 3.3: glasul celui ce strigă | glasul strigătoriului

[13] *Cf. supra*, observațiile de sub 145-147.
[14] De remarcat traducerea lui *ἀπέρχεσθαι*.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

275. *ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους*, 9.36: iară deaca văzu năroadele *ntr*
276. *ὡς ἐξουσίαν ἔχων*, 7.29: ca cum avea putere | ca cela ce are putere
277. *βοσκομένη*, 8.30: de păştea *ntr*
278. *καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ*, 9.9: şi să sculă de mearse după El *ntr*
279. *ἀνθρώπῳ σπειράντι*, 13.24: omului celui ce samănă sămînţă *ntr*
280. *ζητοῦντι*, 13.45: carele caută *ntr*
281. *ὁμοία ... σαγήνῃ βληθείσῃ ... καὶ ... συναγαγούσῃ*, 13.47: aseamenea ... cu năvodul aruncat ... şi ... au adunat | aseamenea ... năvodului aruncat ... carele adună
282. *λυπηθεὶς*(*... ἐκέλευσεν*), 14.9: să întrestă (-tri- BB) *ntr*
283. *λαβόντες ... ἐγόγγυζον*, 20.11: deaca-i luară, răpştiră *ntr*
284. *στὰς ... ἐφώνησεν*, 20.32: stătu ... chemă *ntr*
285. *ποιοῦντι*, 21.43: carii vor face *ntr*
286. *τεθυμένα*, 22.4: sînt junghiate | sînt omorîte
287. *ἐκχυνόμενον*, 23.35: carele s-au vărsat *ntr*
288. *δοὺς ... εἶπεν*, 26.26: da ... şi zise | deade ... şi zise
289. *δραμὼν*, 27.48: alergă *ntr*
290. *εἰ ἔρχεται ... σώσων*, 27.49: au veni-va ... să-L mîntuiască *ntr*
291. *ἠκολούθησαν ... διακονοῦσαι*, 27.55: au mersu ... să slujască | mearseră ... slujindu-I
292. *νηστεύων*, 6.17: cînd posteşti[15] *ntr*.

În această secţiune au fost adunate exemplele care, deşi reprezintă aceleaşi acţiuni ca în secţiunile precedente, diferă de acelea pentru că traduc P printr-un V, de regulă Vs. Câteodată însă P este redat prin Vp (257, 261, 263, 281, 284, 286, 288, 289).

Traducerea unui P prin V nu este un lucru nou în NTB, dar faptul că BB se află acum în acord cu NTB în majoritatea cazurilor este. Într-un singur caz, 274, BB dezvoltă numele de agent din NTB într-o propoziţie relativă. În alte câteva situaţii BB operează remanieri lexicale (*e.g.* 260, 269, 286) sau sintactice (*e.g.* 276, 281, 288, 291) asupra textului din NTB.

Este relevant că BB preia soluţiile date de NTB chiar şi în situaţii în care iniţial preferase o altă soluţie: în exemplul de sub 141, *Ματθαῖον λεγόμενον*, BB are *Mattheiu chemîndu-l*, diferit de NTB, care traduce *de-l chema Matteiu*. Cu toate acestea, în secţiunea curentă există cinci cazuri în care acelaşi participiu este redat prin propoziţie în ambele traduceri (268-272). Un caz izolat în reprezintă gerunziul din NTB, tradus prin subordonată în BB, exemplul 291.

Un tip de subordonată prin care NTB traduce adesea un participiu din original este cea temporală introdusă prin *deaca/dacă*; un sfert din exemplele citate ilustrează acest tip: *e.g.* 259, 275 etc. BB preia fiecare din aceste traduceri, dar în două (257 şi 267) schimbă (inadvertent?) V în G. Mai multe exemple atestă traduceri cu propoziţie principală: 258, 261, 263, 281, 284, 288 şi 289.

[15] Cf. *νηστεύσας ... ὕστερον ἐπείνασε*, 4.2: postind ... apoi flămînzi | deaca posti ... apoi flămînzi.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

3. Participiul articulat

3.1. (Articol adjectival +) participiu/substantiv

293. *καλέσαι τοὺς κεκλημένους*, 22.3: să cheame pre cei chemați | să chiiame chemații
294. *οἱ ... κεκλημένοι*, 22.8: chemații *ntr*
295. *τοὺς κακῶς ἔχοντας*, 8.16; 14.35: bolnavii *ntr*
296. *οἱ κακῶς ἔχοντες*, 9.12: bolnavilor *ntr*
297. *οἱ ἰσχύοντες*, 9.12: sănătoșilor *ntr*
298. *τὸ περρισεῦον*, 14.20: prisoseala | rămășițe;
299. *τὸ περρισεῦον*, 15.37: prisosala | ce rămasără
300. *τοῖς ὑπάρχουσιν*, 24.47: avuția (-ția NTB) *ntr*
301. *τὰ ὑπάρχοντα*, 25.14: averile | bunătatea
302. *ἀφεὶς ... πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον*, 18.12: caută pre cea rătăcită | va mearge de va căuta pre cea rătăcită[16]
303. *τοῖς ... μὴ πεπλανημένοις*, 18.13: de ceale ... nerătăcite *ntr*
304. *τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς*, 21.12: vînzătorilor de porumbi *ntr*
305. *διὰ ... τοὺς ἐκλεκτοὺς*, 24.22: pentru cei aleș (-și NTB) *ntr*
306. *τὸ ... γεννηθὲν*, 1.20: cel născut | ce e ... a să naște
307. *οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον*, 8.33: iară păstorii fugiră *ntr*
308. *τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα*, 10.6; 15.24: oile ceale perite *ntr*
309. *οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι*, 11.28: toți cei osteniț (usteniți NTB) și împovărați *ntr*
310. *διὰ ... τοὺς συνανακειμένους*, 14.9: pentru cei ce ședea cu el *ntr*
311. *τὸ ἐφειλόμενον*, 18.30: datoria (deatoriia NTB) *ntr*
312. *οἱ οἰκοδομοῦντες*, 21.42: ziditorii *ntr*
313. *τοὺς ἀπεσταλμένους*, 23.37: pre cei trimeși | trimeșii
314. *διὰ ... τοὺς ἐκλεκτοὺς*, 24.22: pentru cei aleș (-și NTB)*ntr*
315. *μετὰ τῶν μεθυόντων*, 24.49: cu bețivii *ntr*
316. *οἱ εὐλογημένοι*, 25.34: blagosloviții *ntr*
317. *τὴν ἡτοιμασμένην*, 25.34: cea (carea e NTB) gătită voao *ntr*
318. *οἱ ... κρατήσαντες*, 26.57: ei prinzînd | ei prinsără
319. *τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*, 26.63: pre Dumnezăul (-ău NTB) cel viu *ntr*
320. *τοῦ τετιμημένου*, 27.9: celui prețuit *ntr*
321. *οἱ τηροῦντες*, 28.4: străjarii *ntr*

Cea mai importantă observație pentru această secțiune este că BB urmează soluțiile NTB în aproape toate cazurile.

Ca particularitate în BB, articolul hotărât din NTG este tradus adesea prin articol demonstrativ: *e.g.* 293 (dar v. 294), 306, 308 (*ntr*), 314, 315 (dar vezi 313 și 317). Aceste exemple sugerează preferința BB pentru sintagme cu articol demonstrativ, respectiv cea a NTB pentru participii substantivizate, situație care nu este însă generalizată, așa cum arată alte exemple: *e.g.* 318. Ocazional, propensiunea BB pentru G se face vizibilă: *e.g.* 318.

[16] BB omite să traducă gr. *πορευθείς*, poate din pricina terminației identice cu a primului P.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

3.2. Propoziție (subordonată sau principală)

322. *ὁ ἐρχόμενος*, 21.9, 23.39: cel ce vine *ntr*
323. *οἱ ἐξερχόμενοι*, 7.13: carii întră *ntr*
324. *τὸ εἰσερχόμενον ... τὸ ἐκπορευόμενον*, 15.11: ce întră ... ce iase *ntr*
325. *οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε*, 23.14 (13): nici pre ceia ce întră îi lăsaţi | nece ceia ce vor să între nu-i lăsaţi
326. *οἱ παραπορευόμενοι*, 27.39: ceia ce trecea *ntr*
327. *εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν*, 8.10: zise celor ce mergea *ntr*
328. *οἱ ἀκολουθήσαντές μοι*, 19.28: carii aţi venit după Mine *ntr*
329. *οἱ προάγοντες ... καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες*, 21.9: care mergea înainte (-te-I NTB) şi carii mergea denapoi
330. *ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα*, 7.13: calea carea duce | calea cea ... duce
331. *τοῖς βαστάσασιν*, 20.12: carii am purtat *ntr*
332. *οἱ ἑστῶτες*, 26.73: ceia ce sta *ntr*
333. *τινες τῶν ὧδε ἑστώτων*, 16.28: de carii stau acicea *ntr*
334. *τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων*, 27.47: ce sta acolea *ntr*
335. *τῶν κεκοιμημένων*, 27.52: carii era adormiţi *ntr*
336. *ἐν τῷ καθημένῳ*, 23.22: pre Cela ce şade *ntr*
337. *ὁ λεγόμενος Χριστός*, 1.16: carele să cheamă Hristos *ntr*
338. *οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι ... ὁ ποιῶν*, 7.21: nu tot cine-M (Mi NTB) va zice mie ... ce cela ce (ce va NTB) face *ntr*
339. *οἱ λέγοντες*, 22.23: carii zicea
340. *οἱ λέγοντες*, 23.16: carii ziceţi
341. *τοῦ λεγομένου*, 26.3: carele îl (-le-l NTB) chema *ntr*
342. *οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ... τὸ λαλοῦν*, 10.20: că nu veţ fi voi grăind, ce Duhul ... cel ce grăiaşte | că nu veţi fi voi grăind, ce Duhul ... va grăi
343. *τὸν λεγόμενον*, 27.22: ce să zice *ntr*
344. *ὁ κακολογῶν*, 15.4: cela ce grăiaşte de rău | cela ce va grăi rău
345. *ἰδόντες ... τὰ γενόμενα ... διεσάφησαν ... τα γενόμενα*, 18.31: văzînd ceale ce s-au făcut (acestea ce fură NTB) ... spusără ... ceale ce (carele NTB) fură
346. *ὁ ... ἀκούων καὶ συνιείς*, 13.23: carele aude ... şi înţeleage *ntr*
347. *πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα*, 9.36: oi ce n-au păstoriu *ntr*
348. *ὁ ἔχων ὦτα*, 11.15ş 13.43: cela (cine) ce are urechi *ntr*
349. *ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις*, 24.19: celor ce au în pîntece | greoaielor
350. *τῷ ἔχοντι*, 25.28: celuia ce are *ntr*
351. *τῷ ἔχοντι*, 25.29: la *(om.* NTB) ... cela ce are *ntr*
352. *τοῦ ... μὴ ἔχοντος*, 25.29: de la *(om.* NTB) cela ce n-are *ntr*
353. *τὸ ἐσπαρμένον*, 13.19: ce e sămănat *ntr*
354. *ὁ σπαρεὶς*, 13.19: cea ce s-au sămănat | sămănătura
355. *ὁ σπαρεὶς*, 13.20, 23: cea ce s-au sămănat | sămînţa
356. *ὁ ... σπαρεὶς*, 13.22: cea *(om.* NTB) ce-i sămănată *ntr*
357. *ὁ σπείρων*, 13.37: cela ce samănă (săm- NTB) *ntr*
358. *ὁ σπείρας αὐτὰ*, 13.39: cela ce au sămănat pre eale | ce le sămănă pre eale
359. *οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες*, 17.24: cei ce lua didrahmele (-hmă NTB) *ntr*
360. *ὁ λαβὼν ... ἠργάσατο*, 25.16: cel ce au luat ... au lucrat | cel ce luo ... lucră
361. *ὁ ... λαβὼν ... ὤρυξεν*, 25.18: cela ce au luat ... săpă | cela ce luo ... săpă
362. *ὁ ... λαβὼν προσήνεγκεν*, 25.20: cel ce au luat ... aduse | cel ce luo ... aducînd
363. *ὁ καὶ παραδοὺς αὐτὸν*, 10.4: carele şi vîndu pre El *ntr*

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

364. *ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν*, 26.25: cela ce-L vindea pre El *ntr*
365. *ὁ ... παραδιδοὺς αὐτὸν*, 26.48: cela ce vîndu pre El *ntr*
366. *ὁ παραδιδούς*, 27.3: cela ce-L vînduse *ntr*
367. *τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι*, 5.40: celui ce va să[17] pîrască cu tine | cine va vrea să să pîrască cu tine
368. *τῶν πιπτόντων*, 15.27: cealea ce cad *ntr*
369. *ὁ πεσὼν*, 21.44: cel ce va cădea *ntr*
370. *ὁ ἁγιάσας*, 23.17: carea sfinţeaşte (sv- NTB) *ntr*
371. *τὸ ἁγιάζον*, 23.19: carele sfinţeaşte *ntr*
372. *ὁ δεχόμενος προφήτην*, 10.41: cela ce priimeaşte prorocul *ntr*
373. *ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα ... μὴ δυναμένων*, 10.28: de ceia ce omoară (-or BB) trupul ... nu ... pot *ntr*
374. *τῶν φονευσάντων*, 23.31: celora ce au (ce-au NTB) omorît *ntr*
375. *ἡ ἀποκτείνουσα ... καὶ λιθοβαλοῦσα*, 23.37: carele omorîş ... şi cu pietri uciseş *ntr*
376. *αἱ γενομέναι*, 11.21: care fură *ntr*
377. *τὰ γενόμενα*, 27.54: cealea ce fură[18] *ntr*
378. *καὶ πᾶς ὁ ἀκούων ... καὶ μὴ ποιῶν*, 7.26: şi tot (omul *add.* NTB) carele aude ... şi nu ... face *ntr*
379. *τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον ... ἀνοίξας ... εὑρήσεις ... λαβών*, 17.27: care peaşte va iaşi (!) întîiu, rîdică-l ... deşchizînd ... vei afla ... luînd | care peaşte vei scoate întîi, adu-l ... deşchide ... vei afla ... ia
380. *πᾶς ὁ ὀργιζόμενος*, 5.22: tot cel ce urgiseaşte | varecine să mînie
381. *ὁ τεχθείς*, 2.2: cel ce s-au născut | carele au născut
382. *τοῦ φαινομένου ἀστήρος*, 2.7: ceii ce s-au arătat stea | în carea s-au arătat steaoa
383. *μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες*, 5.6: fericiţi (ferice de NTB) ceia ce flămînzesc şi însetoşază *ntr*
384. *πᾶς ὁ αἰτῶν ... καὶ ὁ ζητῶν ... καὶ τῷ κρούοντι*, 7.8: tot cel (cine NTB) ce ceare ... cel ce (cine NTB) cearcă (caută NTB) ... celui ce bate *ntr*
385. *ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ*, 9.9: să sculă de mearse după El *ntr*
386. *ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν ... ὁ ἀπολέσας*, 10.39: cela ce au aflat (va afla NTB) ... cela ce-ş va piarde *ntr*
387. *τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ*, 18.6: carii cred întru Mine *ntr*
388. *ὁ κτίσας*, 19.4: Cel ce au făcut | Făcătoriul
389. *ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν*, 23.21: pre Cela (în Acela NTB) ce lăcuiaşte întru ea *ntr*
390. *ὁ ... ὑπομείνας*, 24.13: cela ce va răbda *ntr*
391. *ὁ ἀναγινώσκων*, 24.15: cela ce (cine) ceteaşte *ntr*
392. *τὸ ἡτοιμασμένον*, 25.41: carele e gătit *ntr*
393. *ὁ ἐμβάψας*, 26.23: cela ce-au întinsu | cela ce întinge
394. *τὸ ... ἐκχυνόμενον*, 26.28: ce să varsă | ce să va vărsa
395. *ὁ καταλύων ... καὶ ... οἰκοδομῶν*, 27.40: cela ce surpă ... şi ... zideaşte | cela ce spărgeai ... şi ... zidiiai
396. *πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα*, 19.21: vinde tot ce ai *ntr*
397. *τῇ ἐπιφωσκούσῃ*, 28.1: cei ce lumina | carea să lumina

Această secţiune cuprinde o selecţie de participii articulate traduse, în marea lor majoritate, prin propoziţie. Din nou trebuie menţionat acordul cvasi-complet *ntr*,

[17] Probabil pentru *să* <*să*>, prin haplografie.
[18] *Cf.* şi exemplul 432, *ἰδόντες ... τὰ γενόμενα ... διεσάφησαν ... τα γενόμενα*, 18.31: văzînd ceale ce s-au făcut (acestea ce fură NTB) ... spusără ... ceale ce (carele NTB) fură *ntr*.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

fapt cu atât mai remarcabil cu cât este vorba de o secţiune reprezentată în EM prin peste o sută de exemple.

De regulă, soluţia de traducere este o subordonată relativă: o excepţie este 387. Desigur, există câteva exemple în care BB inovează fie în lexic (*e.g.* 330, 381, etc.), fie, adesea, corectând timpul verbului din NTB: 339 (al doilea P), 342 (al doilea P), 344, 358, 360 şi 361; în aceste ultime două exemple perfectul simplu din NTB devine perfect compus în BB, dar schimbarea nu este chiar completă: al doilea verb în 361 este o formă de perfect simplu în *ntr*.

Câteodată, BB preia soluţii pe care iniţial le modificase: 333 şi 334 se opun din acest punct de vedere exemplului 61. O altă inovaţie în BB o constituie schimbarea numelui de agent din NTB în subordonată relativă (349 şi 388). Acelaşi tip de expandare în BB apare în alte câteva situaţii: 354, 355, 359.

Ocazional, în NTB apar variante de traducere reluate în BB (sub 327, 328 şi 329). Reversul acestei situaţii se vede sub 373, 374 şi 375, în care două verbe ale originalului sunt traduse prin *a omorî*.

Ca o curiozitate menţionăm exemplul 362: în NTG are structura GV, reluată cu inversarea topicii în NTB: VG, dar redată prin VsV în BB.

4. Concluzii

Construcţiile participiale sunt redate în BB astfel: participul nearticulat este de regulă redat prin G, iar cel articulat, prin Vs, ca în NTB. Pe de altă parte, NTB preferă traducerea prin V coordonat fie copulativ, fie paratactic cu verbul principal. În sfârşit, variantele de traducere a aceluiaşi P în acelaşi context sugerează că efortul traducătorilor se concentrează pe versetul curent, pierzând din vedere ansamblul textului la care lucrează.

Anumite erori în BB sugerează o abordare mai puţin atentă, chiar grăbită, a textului. Aceasta susţine observaţii mai vechi (vezi Cândea 1969: 362-367).NTB dovedeşte o mare capacitate de inovaţie prin aceea ca recurge des la traducerea unui participiu nu prin G, ci prin Vs. Important este şi faptul că NTB oscilează uneori între cuvântul slavon şi cel de origine latină: *a blagoslovi* este relevant din acest punct de vedere[19].

4.1. Nuclee participiale

Tratamentul participiului este evidenţiat şi în traducerea nucleelor participiale N2, N3 şi N4, pe care o prezentăm în continuare.

1) N2 sunt cele mai numeroase în NTG: exemplele citate în continuare fac trimitere la selecţia noastră din interiorul fiecărei secţiuni şi grupe, în care se găsesc aproximativ 50 de N2, a căror schemă este în NTG variabilă în funcţie de topică. Există trei variante schematice, pe care le prezentăm în continuare.

[19] Vezi discuţia pentru 145-147, ca şi 252.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

Nr. ex.	NTG	BB	NTB	**Nr. ex.**	NTG	BB	NTB
3.	PVP	GVG	V+VG	**115**	PPV	GGV	*ntr*
8.	PPV	GGV	VsGV	**116**	VPP	VGG	*ntr*
17.	PVP	GGV	V,VG	**126**	VPP	VGG	VGSbs
19.	PPV	GGV	*ntr*	**137**	PPV	GGV	GV,V
20.	PVP	GVG	VGG	**143**	PVP	GVG	GVG
34.	PPV	GGV	GV+V	**144**	PVP	GVG	V,VG
42	PVP	V+VG	V+VG	**145**	PPV	GGV	V+GV
44	PVP	GVG	VVsG	**146**	PPV	GGV	V+GV
49.	P+PV	G,GV	G+GV	**147**	PPV	GGV	*ntr*
58.	PPV	GGV	V+V,V	**151**	PVP	GVG	VVsG
61.	PPV	GGV	V+VVs	**157**	VPP	VGG	*ntr*
64	VPP	VGG	*ntr*	**175**	PVP	GVG	V,VG
72	PVP	GVG	V+VG	**176**	VPP	VGG	V,V+V
73	PVP	GVG	V,VG	**190**	PVP	GVG	VVsG
76	PVP	GVG	GVG	**191**	PPV	GV+V	V,V+V
77.	PVP	GVG	V,VG	**201**	VPP	VGG	V,V+V
78	PVP	GVG	VVsG	**203**	PVP	GVG	GVG
85	PVP	GVG	*ntr*	**204**	PPV	GGV	GV+V
98.	PVP	GVG	*ntr*	**209**	PVP	V+VG	V+VG
108.	PVP	GVPrt	*ntr*				

a) Prima schemă este de tipul PVP în NTG. Este reprezentată în 51 de exemple; BB o redă, în mod normal, servil, GVG (3, 20, 44, 72, 73, 76 etc.), dar o schimbă în câteva situații: 17 (inovație), 42, 108, 209. Ultimele trei exemple sunt sub influența NTB, care, pe de altă parte, oferă mai multe soluții:

i. redă, în mod servil, GVG: 76, 85, 98 etc.;
ii. V+VG: 3, 42, 72 etc.;
iii. V,VG (două verbe personale în parataxă): 17, 73, 77 etc.;
iv. VVsG (al doilea verb este subordonat primului): 44;
v. VGG: 20.

b) A doua schemă este PPV în NTG, reprezentată în 12 exemple și redată GGV în BB, cu o excepție, 191, probabil sub influența NTB, care redă V,V+V. NTB recurge la:

i. VsGV: 8, 145, 146;
ii. GGV (în consens): 19, 115, 147;
iii. VVV: 58, 61, 91 (vezi detalii în tabel);
iv. GVV34, 137, 204.

c) A treia schemă este VPP în NTB și are șase ocurențe redate VGG în BB, și variat în NTB:

i. VGG de trei ori: 64, 116, 157;
ii. V,V+V: 176, 201;
iii. VGSbs: 126.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

2) N3, cu 18 ocurenţe în corpusul de exemple al studiului de faţă: 14 sunt în consens.

Nr. ex.	NTG	BB	NTB	**Nr. ex.**	NTG	BB	NTB
35	PPP	GGG	*ntr*	**158**	PPP	GGG	*ntr*
52	PPVP	GVVsG	*ntr*	**162**	PPP	GGG	PrtGG
71.	PPVP	GGVG	*ntr*	**166**	PPPV	GGGV	V,V,V,V
79	PPVP	GVVsG	*ntr*	**170**	PPVP	GGVG	*ntr*
95	PPP	GGG	*ntr*	**199**	PPP	GGG	*ntr*
96.	PPP	GGG	*ntr*	**207**	PPP	GGG	*ntr*
101	PPVP	GGVG	*ntr*	**265**	PPVP	GVVsG	*ntr*
109	PPVP	GGVG	GV,VG	**379**	PVPVP	VVGVG	VV,VV,V
113	PPP	GGG	*ntr*	**384**	PPP	V,V,V	V,V,V

În tabelele prezentate mai sus:
a) PPP apare de nouă ori, fiind redat în BB prin GGG de opt ori, iar o dată prin V,V,V (influenţă NTB). NTB aplică aceeaşi schemă, cu excepţia lui 384 (deja discutat) şi a lui 162, redat prin PGG.
b) PPVP apare cu opt ocurenţe, cele mai multe în consens, conform schemelor NTB:

i. GVVG: 52, 79, 265;
ii. GGVG: 71, 101, 109, 170.

BB preia toate soluţiile NTB, cu o excepţie: în exemplul 166, NTB are structura V,V,V,V, însă BB schimbă în GGGV. Un singur exemplu (379) în N3 este diferit de cele două scheme descrise mai sus, cu schema PVPVP în NTG, redat VVGVG în BB, dar VV,VV,V în NTB.

3. N4 are trei ocurenţe, după cum urmează:

Nr.	NTG	BB	NTB
56	PPPP	GGGG	*ntr*
94	PPPVPV	GGGVGV	V,V,V,V,V,V
171	PPPPV	VGGGV	V+GV+V+V

Dacă primul exemplu este tratat în consens, celelalte două descriu bine preferinţele traducătorilor: în NTB, G este aproape complet eliminat, dar este menţinut în BB în şapte cazuri din opt.

Chiar dacă în naraţiuni stereotipe NTG este adesea repetitiv, în traducerile româneşti situaţia este alta: acelaşi verb este tradus diferit, acelaşi substantiv are două corespondente în *ntr*, etc. Variaţia formulară, lexicală şi sintactică din *ntr* dovedeşte fie interesul traducătorilor de a evita monotonia naraţiunii evanghelice, fie concentrarea acestora pe detaliul curent, fără a ţine seamă de alte contexte identice.

Exemplele 164-175 par a ilustra un început de conştientizare a sinonimiei originalului: în timp ce 164-174 traduc nediferenţiat gr. *λαμβάνειν* şi *παραλάμβανειν*

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

prin *a lua*, 175 traduce gr. *προσλάμβανειν* prin *a apuca*. Presupunem că inovația aparține NTB, care, de altfel, traduce diferențiat și 174, dar nu este urmat de BB, așa cum se întâmplă cu 175. Același comentariu este valabil și pentru 184, unde NTB inovează: *mînă*, deși în 183 același verb este tradus prin *a trimite*. La extrema cealaltă se situează exemplul 178, care atestă traducerea prin același termen a două verbe diferite: termenilor gr. *συλλέγειν* și *ἐκριζοῦν* le corespunde echivalarea prin *a zmulge* în *ntr*. În sfârșit, este de menționat exemplul 200, care arată preferința pentru G dusă la extrem în BB: forma personală *προσῆλθεν* este redată prin *apropiîndu-se*. Același lucru se poate spune și despre trei exemple în care BB modifică structurile din NTB, înlocuind V cu G: *pînă viind* (1), *deacă viind* (257) și *deaca trecînd* (267), deja menționate.

4.2. ***Excursus*: Formula introductivă a unui citat din Vechiul Testament**

Un citat din Vechiul Testament este introdus în NTG printr-o formulă stereotipă de tipul *cum este scris*. În BB și NTB această formulă este aproape întotdeauna modificată într-un fel sau altul, în spiritul caracteristicilor pe care am căutat să le evidențiem în studiul nostru. Acestea includ utilizarea dubletelor: 1-5, 7-8, 16-19, 22-26, 27-28 și traducerea greșită: 20, cu două atestări, vs. 21.

1. *ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 1.23: ca să să împle ce e zis
2. *ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 2.15: ca să să plinească ce e zis
3. *ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 4.14: ca să să împle ce s-au zis
4. *ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 12.17: ca să să împle ceaea ce s-au grăit
5. *ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 21.4: ca să să împle ce iaste zis
6. *ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν*, 26.56: ca să să împle scripturile prorocilor *ntr*
7. *ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 2. 23: ca să să împle ceaea ce s-au grăit
8. *ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθέν*, 8.17: ca să să împle carea e zisă
9. *ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν*, 13.35: ca să să împle ce e zis
10. *τότε ἐπληρώθη το ῥηθὲν*, 2.17: atuncea să plini ceaea ce s-au grăit
11. *τότε ἐπληρώθη το ῥηθὲν*, 27.9: atuncea să umplu ce s-au grăit
12. *οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν*, 22.31: au n-ați cetit ce s-au zis
13. *τὸ ῥηθέν διὰ Δανιὴλ*, 24.15: carea s-au grăit pren Daniil | carea e zisă de la Daniil
14. *οὗτος ... ἐστιν ὁ ῥηθεὶς*, 3.3: acesta e cel ce s-au grăit
15. *ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα*, 13.14: să împle preste ei prorocia Isaiei, carea zice
16. *ὁ γὰρ Θεὸς ἐντείλατο λέγων*, 15.4: că Dumnezău au poruncit grăind
17. *ἐπροφήτευσεν ... λέγων*, 15.7: au prorocit … zicînd
18. *ἐρρέθη*, 5.31, 38: s-au zis
19. *ἐρρέθη*, 5.43: s-au grăit
20. *ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις*, 5.21, 27: s-au zis celor dentîiu
21. *ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις*, 5.33: s-au zis celor de demult
22. *οὕτως γέγραπται*, 2.5: asa iaste scris
23. *γέγραπται*, 4.4; 21.13; 26.31: scris iaste
24. *πάλιν γέγραπται*, 4.7: iară s-au scris
25. *γέγραπται γὰρ ὅτι*, 4.6, 10: că scrisu-s-au (că)
26. *περὶ οὗ γέγραπται*, 11.10: de carele s-au scris

BDD-A19597 © 2012 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)

27. *οὐδέποτε ἀνέγνωτε*, 21.16, 42: au nu aţ cetit
28. *οὐδέποτε ἀνέγνωτε*, 21.42: n-aţi cetit niciodată.

Bibliografie

BB = *Biblia ádecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi şi ale ceii Noao Leage*, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înţelegerea limbii româneşti, cu porunca preabunului Domn Ioan Şărban Cantacozino Basarabă Voievod..., Bucureşti, 1688 [ediţie modernă: Institutul Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 1998].

NTG = *Novum Testamentum*, Textus Stephanici A. D. 1550 cum variis lectionibus... curante F. H. A. Scrivener, Cantabrigiae, 1887 [confruntat cu *The Greek New Testament*, Fourth Revised Edition, edited by Barbara Aland, Kurt Aland, Bruce M. Metzger, United Bible Societies, Hendrickson Publishers, 2006].

NTB = *Noul Testament sau Împăcarea cu Leagea noao a lui Iisus Hristos Domnului nostru*, izvodit cu mare socotinţă, den izvod grecescu şi slavonescu pren limbă rumânească..., Bălgrad, 1648 [ediţie modernă: Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988].

Blass – Debrunner 1961: F. Blass, A. Debrunner, *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*, English translation and revision by R. Funk. Cambridge-Chicago, 1961.

Cândea 1969: V. Cândea, *Les Bibles grecque et roumaine de 1687-1688*, în „Balkan Studies", 10 (1969), nr. 2, p. 351-376.

Gildersleeve 1888: B. L. Gildersleeve, *On the Stylistic Effect of the Greek Participle*, în „The American Journal of Philology", 9 (1888), nr. 2, p. 137-157.

Wallace 1996: D. Wallace, *Greek Gramamr Beyond the Basics. An Exegetical Syntax of the New Testament*, Zondervan – Grand Rapids, Michigan 1996.

Moulton – Turner 1963: J. H. Moulton, N. Turner, *A Grammar of New Testament Greek. vol 3. Syntax*, T&T Clark, Edingburgh, 1963.

BDD-A19597 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:03 UTC)